

GAZETA LITERARĂ

Anul XI Nr. 6 (516) Joi 6 februarie 1964

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

pag. 3:

MIHAI BENIUC

Versuri

pag. 5:

„Adrian Maniu”

de OV. S. CROHMĂLNICEANU

OAMENII
PATRIEI NOASTRE

ÎN ACEST AN

În urmă cu trei sau patru ani înfrimarea a făcut să mă găsească la Reșița într-un moment solemn, sărbătorit îndeobște cu un pahar de vin și cu o urare entuziastă: La mulți ani! În noaptea care despărțea un an vechi de unul nou, mă găseam în hala noilor cuptoare din oțelăria de pe malul Birzavei, la Reșița.

În vagon are zece tone. Atunci 3000 de tone echivalează cu un tren lung de 300 de vagoane. Și am văzut alveea un tren lung de 300 de vagoane încărcate cu strunguri, combine, tractoare și pluguri. Metalora căpătase dintr-o dată forța concretă și materială a lucrurilor vii.

PROFIRA SADOVEANU

Constelație

La o aniversare a Otiliei Cazimir

Că împlinir-ai sau împlinești nu știu ciți ani, dragă prietină, — nu-mi pare mare lucru. Mai ieri, intrai la noi pe poartă, la Copou, alături de Topirceanu, pe-o zi moale de vară. Pe când violul și vigilența Cezar vă întâiea o labă de prielin, treceai direct spre banca de sub teiul cel bătrîn din stînga ori sub arțarul ciung din dreapta. — Ștind precis că din ferestre noi, fetele, v-am și văzut și dăm alarma în toată casa:

Din vizuină apărea, călcînd domol, „conu Mihai”, în pantalonii de doc, sandalele romane și numai în cămașă (deși tot cu lavaliere), așa cum numai bunii lui prieteni îl puteai vedea. Făcea de departe semn de salutare cu mina și păru-i ușor încruntîndu-și filia și el în vîntul străvezii de vară, de parcă ar fi dat și el binețe. Și iată și firava cucoană Catmencu, călcînd de parcă nu atinge pămîntul, sosind să-l întîmpine cu dulcele zîmbet al ochilor ei de-un albastru serafic și să aducă tablele cu șerbet de smeură și cu cafele turcești — pe care le poartă, bineînțeles, două din fete — și dată mica sindrofie în aer liber se începea.

Era ca-ntr-o prisacă, undeva la țară; deși, alături, impozantă cașă cu turn alb pătrat o dezmințea, și nici șoseaua nu era departe cu birjele-i trecînd spre „Viața lungă” și spre dealul Breazului. Și, totuși, — nu-i așa? — că vă simțeați ca-ntr-o prisacă. Curga în jur un zumzet dulce din ierburii, din pomi și din copaci, din cerurile-albastre. Lumina arie fluturătoare sărînd din creangă-n creangă; iar pacea gungurea în virf de tei bătrîni și de ciresi sălbatici. Bucuile lătrău al cîinilor marea parcă mai tare fîna aecului cuib sadowenes și larma droaiei de copii ce se înghețeau în jurul mosafirilor era ca behăitul mieilor pe-o coastă prăvălă, undeva, departe...

Erai întotdeauna îmbrăcată sobru. Alb și negru. Doar un boboc de trandafir, roșu ca focul, stătea deasupra inimii, ascuns pe jumătate sub rever. Purtați însă o frunte mare, albă, visătoare și doi ochi melancolici și adînci, de căprioară rîntă, ce-mpodebeau întreaga-nfățișare. Imi apărea mai mult decît frumoasă, duduie Otilie; și dacă nu îți-am spus-o atunci, îți-o spun acum, cînd deschizîndu-mi sufletul, am luat din cășul lui doar cîteva imagini — sfărîmături ale clipelor de-atunci, bucăți de peliculă ale unui film care s-a turnat... Iată

(Continuare în pagina 4)

O bună imagine a stadiului la care se mențin o mare parte dintre direcțiile estetice ale zilelor noastre o aduce o recentă expunere istorică, „Estetica contemporană” a lui Guido Morpurgo-Tagliabue) expune dezvoltarea acestei discipline în ultimele trei sferturi de secol, de la răscrucea celui trecut cu al nostru. De fapt, istoricul e nevoit să se ocupe și de etape anterioare și să străbată — într-un fel sau altul — cîteva principale direcții ale secolului XIX („criza post-kantiană”, naturalismul estetic din Franța și Anglia, care nu trebuia confundat cu naturalismul literar al secolului de la Medan, estetica Einjühlungului, etc. În secolul nostru se pornește de la Croce și de la ecourile școlii acestuia și se ajunge la fenomenologia și la existențialism.

Cele peste 600 de pagini în 8° ale prezentării istorice dau impresia de seriozitate și acuitate analitică. Cu cîteva excepții, au capacitatea de a expune cît mai clar probleme obscure. Cu un excelent coeficient de tehnicitate și fără a încerca să linearizeze problemele, autorul e adeptul clarității și adversarul savantului exterior. O spune de la început: „Nu se vor găsi în aceste pagini decât chestiuni simple. Chestiunile complicate nu sînt în general decît moduri complicate de a scrie. Sperăm că am ajuns să scriem accesibil. Altele exemple amuzante de stil dificil ne îndeamnă la această simplitate”. Morpurgo Tagliabue, autorul cîtorva volume de istoria esteticii și a genealogiei, e un nume cunoscut, les astfel mai bine în relief dificultățile obiective și subiective de care se lovește.

*) Guido Morpurgo-Tagliabue: „L'esthétique contemporaine”, une enquête. Marzoratti, Milano, 1960.

Macara gigantică la Roznov
Fotografia: EDMUND HOFER

SILVIAN IOSIFESCU

INTRE DIVERSITATE SI DISPERSARE

Dintre numeroasele probleme pe care le poate stimula o trecere în revistă a gândirii estetice contemporane — ar fi, mai ales, multe de spus de metodele istorice folosite aici, și de o anumită ruptură în raport cu practica artei — vrem să reținem una. Ea se referă la stadiul actual al unei mari părți din estetica apusului, la diversitatea fără însumare, cu reveniri, dar fără continuitate efectivă.

G. Morpurgo-Tagliabue a făcut eforturi spre o altă mare obiectivitate. Așa cum arată cuvîntul înainte, însăși alegerea modalității de expunere s-a ghidat după tendința de a nu simplifica sau mutila sistemele expuse: „Un alt inconvenient: uneori într-o expunere de felul acesta, autorul riscă să apară ca gazdă indiscretă, mereu cum prea stîrnuitor și, cîteodată, destul de rău crescut. Mușafirii lui sînt toți fermecători, se poate spune, dar el nu le îngăduie să se arate sub

(Continuare în pagina 8)

PAUL GEORGESCU

CEEAA CE RĂMÎNE

Natura umană are orare de cea loitură piezișă, ascunsă, lașă, dată pe la spate, numită îndeobște moarte și împotriva căreia știința luptă cîndu-se să prelungească durata vieții. Efortul disciplinelor umanistice este acela de a prelungi viața ridicîndu-i intensitatea, lărgind sfera cunoașterii, anulînd momentele calpe, opace, terne, lipsite de vibrație intelectuală, este acela îndeosebi de a spori valoarea vieții crescîndu-i semnificația.

grecească il avea Destinul. Scriitorul manifestă sensibilitate la densitatea materiei în asemenea grad încît nu numai marea, dar și aerul capătă valori plastice, devine ca ea fluid, uleios, greu sau translucent. O iubire care l-a obsadat totdauna și, trecut în cărți, rămîne. N-am avut vreme să-i recitesc poeziile „Cîntece de rob”, dar cîntă poezie e în imaginea mereu reînnoită a mării, înestulează nobilul concept de poet.

(Continuare în pagina 2)

TUDOR ARGHEZI

peste lumi

Deslegată iar, aripa vrea să fie călătoare. Stea de sus, te-am luat cu mine dintr-un vis într-o vîltoare. Odihnit în peșteri, vîntul pleacă iarăși în prigoană. Ia-mă, du-mă, smuls zăbranic de la sfinții din icoană. Împrejurul meu urîtul zace ca un schit închis. Racla moaștelor așteaptă un pomelnic tot nescris.

Ia-l și du-l să zboare-n zarea scăpărată, dintre sorji, Rătăcit peste beteala scinteiată-n mii de bolji.

1964.

UN MOTIV EMINESCIAN (I)

Despre semnificația poeziei „Epigonii”

Pentru reconstituirea concepțiilor estetice ale tinărilor Eminescu, Epigonii reprezintă, fără îndoială, un text fundamental. Scrisă atunci cînd poetul împlinise abia 20 de ani, poezia vădește o extraordinară efervescență intelectuală, un înalt patetism etic și filozofic, — semne ale precocității geniale. Un mai vechi didacticism îngust, simplist și schematic („voluptuos” schematic, aș îndrăzni să spun) a proiectat însă o umbră asupra Epigonilor, reducînd semnificația acestui poem la două-trei idei generale, repetate mecanic și devenite, în cele din urmă, simple clișee. Pe

de altă parte critica „estetică” a neglijat sau a minimalizat însemnătatea Epigonilor, socotind compunerea reprezentativă pentru faza, repede depășită, a creației de tinerețe a lui Eminescu, importantă numai întrucît se pot identifica aici unele tonuri și tipare stilistice pe care poetul le va perfecționa mai târziu. N-au lipsit desigur aceia care să atragă atenția asupra bogăției de implicații pe care le poate releva o analiză atentă a poemului, situat în contextul nu numai al literaturii române, dar și al tradiției literare universale. Epigonii prezintă însă un mare interes și din alt punct de vedere: sînt prefigurarea a două orientări pe care poetul le va relua și adînci mereu. De aceea, aș considera conceptul eminescian de epigonism ca pe o categorie mai largă, a cărei delimitare este esențială pentru înțelegerea personalității poetului. Problematika Epigonilor revine — cum vîm vedea — în numeroase poeme ale lui Eminescu, pînă prin anii 1879-1880, depășind cu mult sfera unor preocupări de tinerețe. Înainte de a lua în discuție conceptul eminescian de epigonism, se cuvine însă să examinăm mai îndeaproape linia de motive și de idei a Epigonilor.

Apărută în Convorbiri literare (15 august 1870), poezia se numără printre primele în care identificăm timbrul specific eminescian. Epigonii a o sațiră nu lipsită de unele accente sentențioase didactice, dar în care se presimte forța expresivă a marilor izbucniri de mai târziu, lava fumegîndă a imprecacțiilor din Scrisori. Obiectul satirei îl formează generația contemporanilor dezabuzată ai poetului, cîștigată de atitudinea unei cerebralități reci și sterile. Pentru a vesteji pe epigoni, poetul evocă admirativ — printr-un procedeu de aliter clasic al genului —, strălucirile generării anterioare, ale intelctualilor patriei animată de generosele avinturi. Ceea ce condamnă Eminescu este, în fond, lipsa unui sens, a unui ideal de viață care să însuflească lucrarea artistică a timpului său, — și dintre cei atîrși de acest „mal du siècle” nu se exclude nici pe el: „Ce e cugătearea noastră? Combinare măiestrită / Unor lucruri nexistente; carte tristă și neclăită / Ce mai mult o încălzează / Ce ce vrea a descifra. / Ce e poezia? / Înger palid cu priviri curate, / Voluptuos joc cu icoane și cu glasuri tremurate, / Strai de purpură și aur peste țărîna cea grea. / Rămîneți / Dară cu bine, sînteți lîri vizionare, / Ce făceai valul să cînte, ce puneai stieua să zboare, / Ce creați o altă lume pe-astă lume de noroi; / Noi reducem tot la pravul azi în noi, miîni în ruină, / Proști și genii, mic și mare, sunet, sufletul, lumină — / Toate-s praf. / Lumea-i cum este...” și ca dînsa sîntem noi!...

Îminescu a lămurit singur. Într-o scrisoare adresată lui Iacob Negruzzi, semnificația Epigonilor. Felul cum e pusă problema resurturilor aduce creației în acest document e de cel mai acut interes. „Dacă în Epigonii — afirmă poetul în scrisorile literare din Viena, la 17/6 1870 — veți vedea laude pentru poezi ca Boliace, Muresan or Eliade, — acelea nu sînt pentru meritul intern al lucrărilor lor, ci numai pentru că într-adevăr te mișcă — ceea năvălitate sinceră, neconștientă, cu care lucrati ei. Noi cești mai noi cunoaștem starea noastră, suntem trefzi de salutare secolului — și de-aceea avem altă cauză de-a ne descuraja (...). Poate că Epigonii e comparățiunea dintre lucrarea încrezută și naivă a predecesorilor noștri și lucrarea noastră încrezută dar rece. Prin operele lor sîntem tineri se manifestă acel aer bolnav

Matei CĂLINESCU

(Continuare în pagina 7)

In ultimul număr al Sesiunii hărăzite (19/1985), Simion Dima demarează un interesant și util articol despre știință și limbajul poetului contemporan...

Dinu cedează cu timpul să dispară, mal peisaj se cizărește. Așadar, a treia cicatrice există însă în cuprinsul narativ și al simbolului adicente...

Cu o disproporțională îndăgăne sînt primii și achiziții lui Nicolae Bănescu asupra cărora se vorbește...

Și apară lui Eminescu prin explicarea temei și multitudine de probleme...

chegălin. In ultimul compartiment al criticilor este criticul și eseista asupra...

ION MARIN SADOVEANU

In ziua de 2 februarie 1964 s-a stins din viață, după o lungă suferință, scriitorul Ion Marin Sadoveanu...

Romanul "Sfîrșit de veac în București" (1944), care a cunoscut numeroase ediții în țară și peste hotare...

Unirea scriitorilor din R. P. ROMINA

alb-negru

Simboluri și asociații

Povestirea "Cicatricea" de Lucian Zatti (Stenau 12/1985) se desfășoară pe două planuri: unul al reflecțiilor de ordin moral-psihologic...

chide brusă în față perspectiva de a "nu" și ei personal, cum crește poezia...

In viziunea în serios rolul de predicator al lui I. Przewalski...

scrie între anii 1812-1866. Volumul este îngrijit și editat de Editura...

în "Antologia literaturii române" în limba maghiară...

scrit și o largă activitate obștească. El a fost un om de știință...

Critică sentențioasă

Articolul, "Prozatorii tineri și ambalajele critice de Mihail Drăgan (Lucașca 3/1984) pornește de la observația foarte îndreptățită...

Articolul, "Prozatorii tineri și ambalajele critice de Mihail Drăgan (Lucașca 3/1984) pornește de la observația foarte îndreptățită...

Continuând seria colecțiilor regionale de folclor inedite, inaugurată de E.P.L. cu volumul "Folclor din Transilvania"...

În cadrul secției de folclor a Editurii pentru Literatură urmează să apară o "Antologie de ciucă populare"...

În primul trimestru al anului 1985, în revista "Cronica literară"...

CALEIDOSCOP

În primul trimestru al anului 1985, în revista "Cronica literară"...

TELEGRAMA

Tovarășul OTILIA CAZIMIR lași

CRONICA LITERARĂ

AUREL RĂU

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

CALEIDOSCOP

În primul trimestru al anului 1985, în revista "Cronica literară"...

CRONICA LITERARĂ

AUREL RĂU

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

CEEĂ CE RĂMINE

(Urmare din pagina 1)

CRONICA LITERARĂ

AUREL RĂU

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

Prima reflecție pe care o impune poezia lui Aurel Rău privește formula lirică, tehnica notației și a sugestiei...

Poetul refuză, într-o alegorie, îmbrățișările tumultuoase ale marilor, acceptând valorile mai durabile ale...

În Jocul de-a stelele, Aurel Rău reușește mai puțin în poezie, făcând ceea ce în mod obișnuit (și abuziv) numim poezie...

Jocul de-a stelele

Vorbeam, iar de vorbeam presupuneam
Că stă pe aproape cineva și-ascultă
Ori poate cineva mai de departe
Și-atunci strigam
Ori poate cineva care-aștepta
Să fie doar născut
Și-ar vrea să-nvețe graiul meu barbar
Și-atunci vorbeam mai rar mai răspicat
Vorbeam și n-așteptam răspuns
Căci răspundeam eu însumi
Acelor ce m-au întreat
E oare mult pînă la ziudă
Adevărat e c-o să fie cald și bine
Și pîne și fructe
Pe săturate
Și-o leacă de vin
Și nu vor mai fi urme de sînge
Pe ziduri de temnițe
Urme de lanț pe mîni omenestii
Nici măcar în Spania lui Franco
Nici măcar în Portugalia
Lui Salazar
Și oare la școlile-nalte
Copiii vor merge chiar toți
Iar vorba sîrac
Își va pierde-nțelesul
Și vor pune-o-n muzeu
Alături de vorba război
Ca oase de monștri din ere trecute
Și alte-nțebări și alte-nțebări
Și eu le răspund
Unora **si**, altora **da**,
Unora **yes**, altora **ja**,
Unora **igen**, altora **oui**,
Șoptit ca o boare de vînt prin teii-nfloriți,
Mai tare, ca vîntul frîngînd o pădure
uscată

Ori simplu „ih” și zîmbeșc.

VENETIANA

Sfîntul Francisc a predicat la păsări
Și ele-au dat din cap și din aripi
Și au plecat în patru părți a lumii
Să-prăștie cuvîntul său.

versuri de MIHAI BENIUȚ

Sfîntul Francisc a osemnat speranță
Și dragostea de oameni
Și o credință-n viitor.
Pipernicite sfînt, dac-ai veni din nou
Ar trebui să predici
În mari aeroporturi militare
Aeroplanelor, rachetelor...
Dar nu mai vii.
De mult faci și tu parte
Din rîndul celor ce planeta noastră
Ti poartă, carusel în spațiu,
Ca oseminte, țărăni ori cenușă.
Sînt alții care predică acum
Eu l-am văzut pe Hitchcock cineast
Cum pune păsările zărilor albastre
Pe lume să se năpustească
Nenumărate stoluri mii și mii
Cu aripile pocnînd în zbor,
Cu plîscuri și cu ghiare desfăcute
Sărînd la gîntea omenescă,
Școțînd
Copiilor ochii,
Spărgînd
Femeilor feasta,
Rupîndu-le bărbajilor

Obrazul, beregata,
În furia nebună de-a ucide,
În setea ne-nțeleasă de-a bea sînge,
De-a valma
Corbii, pescărușii
Și miile de neamuri zburătoare,
Izbindu-se-n ferești, în uși,
Intrînd pe caș,
Sfîrmînd zăgazurile omenestii
Și semănînd peste cadavre-nșingerate
Spaîma
Rămășă moștenire celor vii.
Îngheață inima,
Carnea se-ncrețește pe trup,
Părul în creștet se-naltă vilvoi.
De unde au venit aceste păsări
Cînd și unde?
Niciînd, niciunde!

Dar eu am văzut
În piața lui San Marc,
Cînd s-a retras în sînul mării apa-n reflux
Cum porumbeii mii și mii
Au coborît din patru părți a lumii
Ca să-și primească pumnul de grăunțe

La ora facticos bătută
În clopotul de-aramă.
O fată cu păr roș
Ca-ntr-un tablou de Tizian
Era ciorchine de porumbi
Pe creștet
Pe umeri
Pe brațe
În mîni
Și anii ei cei doisprezece
Zimbeau în asfințitul plin de aur
Împrăștiat în piața lui San Marc
Pe marea liniștită și retrasă
În zărilor-mbătate de lumină.

Porumbii gingureau.

TOT

Războiul iubirii
Cu bombele inimii
Gata s-arunce în aer coastele pieptului
Livada de vișini
Plantată de tine
Pe sterpe paragini
Vinul ideilor mari
Turnat în ulciour de aur
Al limbii materne
Slujit cu dărnice urmașilor
Și lucrurile tale hărăzite lor
Îci cărțile
Culo o vorbă cuminte
Dincoace masa și scaunul
Dincolo patul și pătura
Făcute, gîndite și strînsse
De tine prin muncă
Și altele încă mai mari și mai mici
De-or fi intrupate ori întruchipate
Asta e tot.

★ ★ ★

De nu mă iubești
Sînt faraonul
Privindu-și oștile-nghijite
De Marea Roșie.

De nu mă iubești
Eu sînt Sisif
Ce cară peatra sus pe culme
Și-o vede iar și iar rostogolită.
De nu mă iubești
Eu sînt Tantale
De-a pururi însetatul
Cu unda care-i fușe de sub buze.
De nu mă iubești
Eu sînt Ulise
Pe care nu-l așteaptă Penelopa
Țesînd și destrămînd pinza iubirii.
De nu mă iubești
Orfeu sînt eu
Ce n-am Euridice.
De nu mă iubești
Fă-ți totuși milă
Lasă-mă-n infernul inimii tale
Pe vecii vecilor.

★ ★ ★

În jărire barbare cresc florile ciudate
A visurilor rare de nimenea visate
Barbarii trec alături și cîntă fără grijă
Ori scot din răni vetuste nepăsători v-ro-
schijă
Și nici prin gînd le trece că la Paris ori
Roma
Ce pentru dinșii este Gomora ori Sodoma
Se știe, nu se știe de vitejia lor -
Barbarii cresc în fală și-n fală iarăși mor.
Și fala vin istorici s-o scoată din morminte
Și stau și nu cred înșii ce fuse mai
nainte

Cînd vād alitea cupe de aur și pe ele
Așii eroi de samă și alitea lupte grele
Și fac la referate savante-n academie
Și recoltează-aplauze și capătă la premii.
Eroii prin morminte
Dorm somnul lor cuminte.

O SCHIȚĂ DE AL. SIMION

Acum o lună de zile Lăzăroiu primi-
se un telefon din partea directorului
Balaban.

— Vîno pe la noi. Oricum n-ai fost
demuit. Vreau să discutăm ceva, să-ți
cer un sfat.

Treburile îl împiedecaseră să răspun-
dă de îndată invitației. Lucra într-un
minister și avea destule pe cap. Apoi
uitase. Și pe neașteptate un nou tele-
fon...

Se trezi cu gîndul la vizită. dis-de-
dimineață. Resimțea o oarecare nelî-
niște. Trecea rar pe la fabrică, odată
la cîțiva ani și de fiecare dată îl în-
cercau emoțiile. Reîntîlniri cu oameni
cunoscuți, prieteni... Ce i-o mai fi dat
să aște? O nouă secție apărută între
timp, o nouă instalație, apoi, o nunță,
un copil născut ieri, alaltăieri în fami-
lia spornică a lui Bejan, ori Ciortea?
Atîtea bucurii de care se bucura, în-
tr-un fel și el. Dar de reproșat nu i se
va reproșa nimic, nu va da peste situa-
ții neplăcute...? Direct, n-avea nici
în el și nici în mincică cu această în-
treprindere. De aici pornise însă și
chiar dacă alții nu socoteau răspun-
zător, nu putea să nu se simtă părtaș,
fie și numai sufletește, la ceea ce se
petrecea între zidurile ei.

În jurul orei două se pregăti de ple-
care. Incute în dulap dosarele, hîrtiile
împrăștiate pe birou, coborî scara pe
lingă lift și urcă în mașina parcată la
trotuar. Pe drum îl copleșiră, se înțe-
lege, amintirile. Patul de fier din po-
dul-cămin de la mansarda halei cup-
toarelor... Scatoaltele din primul an de
ucenie... Maistrul izbea greș, mai cu
seamă după o noapte cu chef! Dar în-
căierarea cu Ciortea? Acest Ciortea,
pui de bucurăstean din Grand, nu-l
scotea pe Lăzăroiu din țărăn prost.
Pînă cînd... zîmbi cu îngăduință. Apoi
s-au împrietinit, și-au mutat colcușu-
rile alături, au pofit-o împreună pe An-
gela la cinema.

Și Angela asta...! I-a cumpărat
din ultimii bani o eșarfă... Era prin
45, ori 46... de un 1 Mai și seara fu-
sesse bal. Se invitase ca un nebul, în-
drăgostit și sfios, în jurul ei. Ah, ce
chip, ce ochi, ce gene lungi, ce coșile
adunate ca o coroană pe creștet. Și e-
șarfa subțire, de voal îi flutura pe
umeri și pe piept... Îi luase prăjiturii,
bere, i-ar fi întins la picioare lumea
întreagă... O amăgise însă la dans u-
nul înalt, oacheș, cu mustăcioară, și
ieșise după două, trei tangouri con-
dusă de străin în curte.

— Te rog! Ea își smulsesse eșarfa
de la gît întinzîndu-i-o. Trage curen-
tul... Să nu răcești.

Lăzăroiu, marior la scenă, se re-
trase bulmăcit din prag. Se distrase,
secat de puteri, singur pînă în zorii,
la spargerea petrecerii.

S-a scurs vremea, oh, cită vreme...!
Pe unde o mai fi acea Angela?... Dis-
paruse... I se fărâmițase în memorie...

★

Mașina pătrunse pe poartă, coti după
colțul clădirii administrative și stopă.
Cuprînzînd dintr-o privire corpul prin-
cipal al fabricii, construcțiile anexe,
Lăzăroiu se îndreptă spre birouri. Îi
găsi pe director în plină ședință. Bal-
aban nu-i prevăzuse sosirea la o ase-
menea oră.

— Aha, se bucură el, repezîndu-se
pentru o clipă în anticameră. Sper că
nu te grăbești. În orice caz, gătim re-
pede.

Se lînu de cuvînt și după 10-15 mi-
nute, Lăzăroiu își dezbrăcă paltonul în
cabînetul lui Balaban.

— Precum vezi, m-am înliințat.
Negricios, chel, cu o față energică

și inteligentă, directorul își miși hîtru
ochii.
— Voiam doar să te întîlnesc, zise
dînsul. Am greșit cumva? După o
scurtă pauză adăugă: Ei, și voiam
să-ți arăt ventilația de la cuptoare!
— S-a terminat? exclamă Lăzăroiu.
— S-a terminat, confirmă Balaban.
Deveni brusc grav: Plantăm maidanul
din fund, știi care... Băieții au nivelat
în timpul liber terenul și-l vom planta
cu arbori.
— Zău?
— Aducem și flori, aranjăm și niște
mese. O să ne îngrijim să și poată
bea omul la o sărbătoare dacă dorește,
o bere, să ia un aperitiv.
Directorul vorbea scurt, răspicat, nu
dădea de loc impresia că se laudă, ci
că spune pur și simplu unele chestii
curente.
Lăzăroiu asculta atent:
— Da? Ungureanu? se interesă el.
S-a însăntășit?
Balaban schiță un gest a părere de
rău.

— Poveste lungă... s-a înzdrăvenit,
a absolvit facultatea. Un deștept de la
comisie a refuzat să-l repartizeze
însă îndărăt la noi. Cică o să se
nască familiarisme și n-o să aibe ca
înginer autoritatea necesară asupra
unor oameni cu care a lucrat cot la cot
pînă la studenție. A nimerit la „Glo-
bus”, sub mina unui director... ei...
cam nesuferit. Nu l-a încurajat pe bă-
iat, s-a pus cu muștrul pe el. Cu boșic
nu se lăuda niciodată Ungureanu din
cale afară. L-a pocnit hodoron-tronc
și o răceală, o gripă virotică. Se odîi-
nește momentan într-un sanatoriu.
Uite, așa se întîmplă uneori.
Lăzăroiu se întunecă:
— Îl cunosc de prin 1945... Un to-
varăș de minune... Robotea ziua și noap-
tea, făcea orice i se spunea, nu se
plîngea de sănătate, de oboseală.
— Ce să-i faci! Bine că am căpătat
aprobarea pentru transfer. Se remon-
tează el.

Lăzăroiu se ridică în picioare.
— Mergem?
Balaban transmise telefonic o dis-
poziție, înmîna secretarei niște hîrtii și
fu gata. Porniră în jos pe scări.

Parcurseră o secție în curs de trans-
formare și printr-un coridor înclinat
pătruseră în sala spațioasă a făinoa-
selor. La mese, numai femei. Prin miș-
cări reperi și dibace înșirau în uriașe
tăvi lire subțiri de cocă. Înalt și voi-
nic, cu un început de burtă, Lăzăroiu
se strecura zîmbînd printre instalații.
Se opri dintr-odată și aplecîndu-se pre-
venitor atînsse umărul unei munci-
toare.

— Tovarășă Sofia...!
Sofica îl măsură nedumerită.
— O, izbucni ea cu uimire și își
prinsse între palme obrazii îmbătrîniți,
albi de făină. Tu ești, Costică? Să nu
mai îmi dai seama! Vai, cit te-ai
schimbat! Arății frumos... te-ai împlî-
nit, te-ai îngrășat.
— M-am trecut, se apăvă jenat Lă-
zăroiu.
Deosebi în dreapta sa o altă figură
cunoscută și se înclină.
— Bună ziua, mătușă Veta, tot pe
acilea...?
Femeia se apropie.
— Păi cum alîiel, Costică? Și ob-
servă nostalgic. Parcă ieri alergai
printre mașini în salopetă. Doamne,
ce-au zburat anii!
— Da, da, au zburat, răspunse Lă-
zăroiu.

Simțea așîntite asupra sa zeci de
priviri și nu mai știa încotro să se în-

drepte și mîinile cui să le stringă.
Erau în secție mulți oameni noi de
sub basmale răsăreau însă într-una
chipuri intrînd cîndva în sfera vieții
lui cotidiene.
— Nu m-ai uitat?
— O fată scundă și bondoacă îl trăgea
de mincă. Lăzăroiu își împreună în-
tr-un efort de concentrare sprîncelele.
— Mi se pare că, începu el, apoi
strigă: Irina...! Am ghicit, nu? Dar
chiar dacă te-aș fi uitat, n-ar fi fost
vîna mea. Ai crescut, nu zăgă. Ajun-
geai, ia uite, pînă undec... Își opri pal-
ma la un metru de podea.
— Înți încuviință veselă Irina.
— Și de cînd lucrezi?
— De un an... Am terminat școala
tehnică...
— Și taică-tău...?
— Taică-său fusese maistrul atelierului
de electricitate unde învățase meserie
Lăzăroiu.

— La pensie. Cu treaba pe lingă
casă, cu plimbările... ca la pensie.
Iar eu, se făli, roșînd Irina, m-am mă-
ritat... de o lună...
— Nu mă-nebuni, se miră sincer
Lăzăroiu.
Fata chicoti stingherită:
— Zău!
Lăzăroiu îl ură din inimă noroc cu
carul.

— Iar bătrînului zi-i din partea mea
să trăiască pînă la o sută de ani. Da?
— O să-i zic.
Directorul asculta convorbirea bine-
voitor, dar totuși cu vădită nerăbdare.
Lăzăroiu se hotărî, într-un sîrșit, să-l
urmeze. Cotiră pe gangul de legătură
spre cuptoare. În gangul acesta se în-
templase că 24 de ore la rînd căutasse
în păienjeniușul de fire al rețelei elec-
trice o defecțiune gravă... Și o dibuise
— un cablu retezat. Se închiupă aie-
vea cu unetele în buzunarele bluzei
gonînd prin întuneric, cercetînd cu în-
frigurare la lumina lanternei pereții
coșcovii.

— Ei, îți place? îi răsună în ureche
vocea lui Balaban. O sală largă, ine-
cală în strălucirea calmă și odihni-
toare a tuburilor de neon... Plăci de
fajantă... O căldură plăcută... Liniște...
— Cuptoarele...? rosti întrebător
Lăzăroiu.

Ochii i se opriră asupra țevilor de
negru mai străbătînd încăperea pe
sub plafon. Ventilatoarele...! Aia groa-
să, i se explică, evacuează aerul cald,
iar a doua aduce înăuntru aer curat.
— Vara e mai răcoare decît afară,
adăugă Balaban. Lăzăroiu își aminti:
— Oamenii erau scoși uneori de
aici, leșinați, cu targa. Pălălaia sleia,
amețea.

Și din nou înlîni printre muncitorii
îmbărcăți în halate albe, vechi cunos-
tințe. Îi salută de departe, de aproa-
pe, intră cu cîțiva în vorbă. Urmări o
vreme goana bandei rulante de pe
care se descărcau la capăt franzelele.
Ușile cuptoarelor astupînd o întregă
latură a sălii păreau tablouri de co-
mandă. Și de cite ori nu se împiede-
case în hîrtoapele podelei de smoală,
lucînd acum sub un strat de ciment
lucrat în mozaic! Da, se schimbase
fabrica adolescenței și tinereții ale.
Directorul îl povestea cu însuflețire des-
pre proiectele de modernizare a tuturor
secțiilor.
— Incutul cu Incutul, în ceea ce pri-
vește mecanizarea și ambianța, aspectul
estic...
★
Și iați-l cu un biscuit cald între
dîni pe treptele atelierului de electri-
citate. Rămăsesse, după rechemarea ur-
gentă a directorului la birou, de unul

singur. Privi încă odată clădirea zvel-
tă a elevatorului din dreapta și îm-
pinse ușa. Zumzăitul unui dinam îi
izbi brusc auzul. Tineri pe care nu l-
mai zărise niciodată lucrau concen-
trați la masa lungă, de sub fereastră.
Se strecură spre colul din fund, deo-
sebinînd acolo profilul unui veteran.
— Să trăiești, Bejane.
Bejan se răsuci fără grabă.
— A, tu ești?
Salopeta și cămașa descheiate la gît
dezvăluiau un piept muscularios în-
dat de o clăie de păr negru.
— Ce faci, măi? Îl descusu Lăză-
roiu.
Bejan stătu o clipă în cumpănă. Își
epriuse apoi supărat o figură.
— Ți-am telefonat, după cum ne-am
înțeles. Ai potrivit-o însă taman ca să
nu te nimeresc.
Lăzăroiu își mușcă buzele. Rosti sec:
— Dacă-ți închiupă că eu nu mă
ocup de altceva decît să aștept tele-
foane de la amici, te înșeli.
Bejan își mișcă de pe un picior pe al-
tăl trupul masiv și hotărî gros.
— Zău că te-am sunat.
— Ce dracu n-ai revenit? Ai ajuns
gingaș rău.
Costică doi se interesă:

— Va să zică în tură, repetă tare
Lăzăroiu.
Bejan îi surprinse privirile așîntite
spre bormașin și-l întrebă sugubăt.
— Te mai pricepi?
— Poate... Lăzăroiu schiță un gest
îndelunț și respiră adînc. M-apucă fra-
ților așa cite-un dor... Aici e simplu,
împede...
Bejan se scărpină la ceafă.
— Dol! Și munca noastră e necesară
și munca la e necesară. Aruncă jos
mușul turtîndu-l sub talpa pantofului.
Parț obosit, observă el.
— Ce să-i faci! Se întimplă să și
obosești... Adăugă: Pregătese niște
examele la facultate.
— Ei bravo, îl laudă Bejan. Îți ri-
dici cum s-ar zice nivelul de calificare
profesională. Și eu am încercat, da nu
m-am ținut curelele. Arată resemnat la
cap. N-am doxa ta. Ciortea, în schimb
învăță.
— Trebuie voință, bre, îl dăscăli,
rizînd, Lăzăroiu, capul se dă el pe
brăzda. Să nu-ți închiupă că mie îmi
vine ușor. Zita la treabă, iar seara în-
groapă-te în ditamai cărtoale.
Costică doi se interesă:

brata și întrebările, aducerile aminte,
porniră lent.
— Sănătos?
— Tun.
— Nevasta, familia...
— În regulă...
Ciortea pocnea într-una din buze.
— De cînd nu te-am văzut... brrr...!
I-am întîlnit pe Miron... să fie vreo
două, trei luni...
— Care Miron?
— Păi... nu-l știi? S-a transferat
la „Propășirea”. Am golit împreună
un kil de vin.
— Aha, își aminti Lăzăroiu, acor-
doonistul... O mai fi cîntînd oare? La
serbării nu ieșea nimic fără el...
— Piesa aia pe care am jucat-o de
23 August, n-ai uitat-o? Tu aveai rolul
doctorului...
Lăzăroiu aprobă cu însuflețire.
— Da, da, rolul doctorului...
— Și Miron, urmă Ciortea, nu învî-
lase o iotă din ceea ce trebuia să în-
vețe. Se învîrte pe scenă ca nutu și
i-am sopțit s-o facă pe beatu... Și a
făcut-o pe beatu? Să mori nu alta...
— Ascultă, Lăzăroiu, vru să aște
Bejan, glasul nu îi l-ai prăpădit? Că
eraî doar tenor serios!

— Cu neația înaurgării socotește-
te invitat la o bere.
Lăzăroiu promise. Ciortea îl trase
apoi în sala mașinilor.
— Să te vadă și taica Boșea, meca-
nicul, că altele se amărăște.
Nu-l găsiră pe Boșea. Bătrînul se
învoise tocmai azi pentru o treabă oar-
ecare. Afară îl întâmpină ploaia. Se
adăpostiră sub streșina unei magazii
din coasta clădirii înalte a elevatoru-
lui. Picurii pîrîiau pe prundișul curții.
Pe scara în serpentină din dreapta lor
coborî o femeie în halat alb, cu o bro-
netă cochilă pe creștet. Îi lîcă o se-
cundă, fugitiv, continuîndu-și calea.
Apoi întoarse capul. Își înecîntî
mersul și în cele din urmă se opri locu-
lui pehotăria. O expresie de înmăș-
umire i se răspîndi pe fața încă fru-
noasă, întrețîriață de creșteri subțiri ca
niște fire de păianjen, în jurul gurii.
— Costică...? rosti ca nesigură... Îl
privea fără jenă, tulburată de întîlni-
re. Umbră nostalgice îl apărură pe
chip, învalîndu-o într-un abur de tris-
tețe. Doamne... ia uite...! Te-ai schim-
bat...
— Tu în schimb ai rămas aproape
neschimbat, observă Lăzăroiu.
Femeia se împotrivi, neîncrezătoare.
— Aproape, repetă ea cu ironie și
adăugă: Am trecut prin necazuri.
Lăzăroiu o măsură în țecere. Știa
că bărbat-său o chinase și-i acrise
zile, că nimerise în pușcărie pentru
furt.
— Copiii...? întrebă el.
— Mulțumesc, sînt sănătoși.
Lăzăroiu își mușcă buzele uscate.
Da... se gîndi el. Acum 15 ani aș fi
fost în stare... de cite oare n-aș fi fost
în stare pentru un suris de-al ei!
— Mi-a ajuns la ureche că ești
mare, sparse liniștea Angela.
El o îngînă:
— Mare... Arată înspre Ciortea.
Amîndoi sîntem mari. El e într-a-
zecca, iar eu la facultate.
— Am crescut băieții, se făli Ciortea.
Ca mine îl vezi uitîndu-se după fete...
Ehe, te pui cu tineretul de azi? Și își
săltă, grozîvîndu-se, pieptul.
Angela îl ocări înveselită:
— De o vorbă serioasă nu ești în
stare.
— Vai de mine, se prefăcu supărat
Ciortea și se întoarse spre Lăzăroiu.
Dumneaei urmează un curs de califi-
care.
— Cu mașinile astea noi... se apăvă
Angela.
— Nu merge alîiel, adăugă Ciortea.
Am bombănit-o și eu și alții pînă s-a
înscris.
— Păi foarte bine, se bucură Lăză-
roiu. Îmi pare bine... Și zîmbi ca prin
ceafă, cu melancolie, încurajator.
Ploaia se mai rărise. Lăzăroiu își
descoperi ceasul de sub minca hai-
nei.
— Ei, să plec, am cam zăbovit pe
la voi.
— Să nu te uzi, îl preveni, temă-
toare, Angela.
El schiță un gest de nepăsare.
— Că nu s-o topi, rise și Ciortea.
Lăzăroiu își luă a doua oară la reve-
dere și cu gulerul ridicat porni prin
ploaie. După cîțiva pași dezluși însă,
în spate, lipăitul unor sandale.
— Pune-o la gît, să nu răcești, ro-
sti Angela. O lași la portar...
El simți foșîndu-i între degete o
eșarfă subțire de mătase. O cercetă fără
voie o singură secundă. Era de fapt o
băsmătuță, decolorată și pe alocuri
roasă. Se înfășură într-însa îndîndu-
din mers sub bărbie. La poartă o în-
uimă paznicului. Se strecură apoi în
mașină și se trezi în stradă. Prin gemu-
lelul încoșățat de apă casele se perin-
dau tulburi într-o înșiruire prelungă,
nesîrșită.

Desen de RADU GEORGESCU

— Ei, că nu te mai șiona nici tu.
Lăzăroiu îl ceru un chibrit. Chiar a-
tunci apăru în atelier un bărbat cam
de 40 de ani, mărunț și subțire.
— Uite-l și pe... pipiriu!, rise Be-
jan.
Lăzăroiu se întoarse.
— Hai noroace, Costică, îl întîm-
pînă el.
Îl chema pe amîndoi Costică și, spre
a fi deosebiți, li se prînseseră în coața
numelui cifrele unu și doi după vîrstă.
Noul sosit, Costică doi, se apropie,
apoi se retrase cu un pas și măsură
masurafurul de la distanță cu un suris
hîtru pe buze.
— Aoleu doamne, se vătă el, că
n-ai mai rătităcit de mult pe la noi.
Lăzăroiu se apăvă.
— Taci, mă, e-am fost. Și în sinea
lui se gîndi: Rar, prea rar...
A fost, spusse și Bejan, dar tu
umbrai creanga pe undeva.
Costică doi își împinse basca pe cea-
fă.
— Lucram în tură.
Alături porni un bormașin și zgomo-
tul motorului le acoperi glasurile.

— Da în genere te descurci cu ser-
viciul? Rezolvi problemele?
— Ei, le rezolv eu, rise Lăzăroiu.
Numai că-i uneori cam greu...
Bejan incuviință:
— Unde nu sînt greuții? Clipei
șăgalnic. Da' birocraț să nu fii, că-i
jale...
— Mă ferece ca de dracu, rise iar
Lăzăroiu.
Costică doi îi mingieiea pîntecul.
— La mai dă-l la șoareci, îl îndem-
nă el.
Lăzăroiu zvicui în glumă gata să-și
lovească tizul la plex.
— Ohoo... se feri Costică doi.
— Abia dacă m-ating de mîncare,
se jură sincer intristat Lăzăroiu și se
plînsse: Lipsa de mișcare...
Se intrerupsse cu ochii spre ușă. Ră-
sărîse în prag, roșu la față de alergă-
tură. Ciortea. Îmbătrînise un pic, încă-
runțise pe la hîmple și fruntea i se
lărgise parcă, dar arăta la fel de zvel-
t cu trupul lîntis ca un arc.
— Tu ești? strigă el.
Se bătură pe umeri, se strînseser în

Lăzăroiu își purlă degetele rășchira-
te prin păr. Nu, nu și-l pierduse. Pe
la vreo petrecere, după un pahar de li-
coroasă, își mai dă nițelus drumul.
Lumea îl laudă și-l aplaudă. S-a dogit
el cumva, dar totuși... Ehi, pe venimii
nu scapa prilejul să nu-i arlă o „popu-
lară” o oltenească de-a lui, de-aceasă.
Și ce-l bisau oamenii...! O dată, țetele
de la țesătorie, l-au rechemat pe sce-
na de cînci ori.
Costică doi îl trase de-o parte.
— Am o supărare, i se deslăinui
grăbit, pentru că ceilalți așteptau. Mi-e
bolnavă nevasta, la stomac, la ficat,
nu mă lămuresc deloc. N-ai idee de
un specialist care s-o ajute cu adevă-
rat...?
Lăzăroiu nu-i răspunse pe dată.
— O să mă gîndesc, o să mă întere-
resc. Caută-mă în două, trei zile,
propuse el.
Reveniră spre grup.
— Pe maidanul din fund o s-avem
în curînd grădină, spusse Bejan.
— Am auzit.

SZEMLER FERENC
Văpaie...

Văpaie albă-ai fost. În lavă m-ai ars. Răsari pe cer, acum, înluncat, stins, gravă, iubire, astrul meu de scrum.

Nici nu te văd. Dar ești în mine, în jur și în ce n-am trăit. Astrala-ți forță cheamă, jine, mă soarbe-n spații, satelit.

De mult nu arzi. Însă mai tare prin noapte cheamă negrul rug Din cerul tău, sălbatcă soare, zadarnic am voit să fug.

Și n-am voit. Rotirea-mi lină orbita parcă mi-a-ngustat. Și nici o stea, nici o lumină din cerul tău nu mă abat.

Și iar m-aprind, semnal în zare, văzduhul tău mă trage-n hău. La focul meu, o, negru-mi soare să te aprinzi, să arzi din nou.

În rominește de MARIA BANUȘ

AL ANDRIȚOIU

Partidului

Eu te iubesc precum iubesc viața sau alpinistul piscul mult visat, și ca, în spre amiază dimineața, eu mă ridic pe cerul tău bogat.

Am ochii tăi ce văd prin oceane, prin univers, prin sufețe, prin veac, am ochii epocii, contemporane, și numai în uitare sint sărac.

Căci ce m-aș face oare stînd afară de boricada-ți scrisă în ciment, cînd fiecă cîntec al tău e-o țară, un viitor cu ancore-n prezent ?

Zi de iarnă

Cum vezi intrăm în anul de praznic, 20 pe cînd zăpezi fac zarea mai caldă și mai pură, iar inimile noastre, pe necuprinderi reci, dau gerului tributul de cîntec și căldură.

La cîntec și căldură văzduhul e ductil și bate telegrame fierbinți acestei ere. Prin noi aduce-aminte văzduhul de april, împrejmuește inimi, le-auscultă și le cere.

E totul alb. Și oamenii-s albi. Și într-un fel, ca pe un soclu omul peste nămeți se suie, căci fiecare-și duce statuia lui cu el și fiecare demn e, aparte, de-o statuie.

Mă plimb pe magistrală și, măsurînd splendori, nici nu mi simt cum gerul mă frige pînă-n oase, rămin peste zăpadă, fireștile culori, căci noi avem orașe și sufețe frumoase.

Spre umărul meu tînr ferestre se deschid, și mă gîndesc că totul e-adînc, frumos și bine. Și mă gîndesc la țară, la steag și la partid, și cîntecul se naște puternic, de la sine.

PLATON PARDĂU

Cu ochii dilatați de uimire...

Pot să privesc cu ochi dilatați de uimire, să mă învîlv în țesătura caldă a miracolului diurn, deși s-ar părea că știu pe de rost ca pe o definiție de demult învățată.

Deși mi-aș putea zice: acesta-i un răsărit de soare, nimic mai firesc decît această explozie cu care începe ziua. Totul, de altfel, începe cu o explozie — și pîinea din grîu, și șubila vicoară de lemn; și de asemenea primăvara trosnește în riuri și sparge triumfuri,

Constelație

(Urmare din pag. 1)

prin anii 1920—1930. Un film cum rar a fost pe-atunce, avînd protagoniști pe trei dintre cei mai mari scriitori ai Moldovei și drept cadru atmosfera țesăturii în care se zămiselise cenaclul „Vieții românești”, un far în lumea culturală românească de atunci.

Îmi aparîi mai mult decît frumoasă, purtînd în față ființa o mîastră țesătură alcătuită din aripi de fluturi, petale de flori, umbre și lumini, zîmbete și lacrimi. O țesătură pe care ai urzi-o încet și cu migală, în tîlna chilioarei din strada Bușinescu, numărul 4, în inima vechii cetăți a Iașilor, aproape de Trei-Ierarhi, Barboi și Golia.

În scoarța aceasta de-o lucrătură desăvîrșită a operei mătase poetice, în care an de an și mai adăugat cite-o mesesugîtă alesătură, înec o floare, înec un rîu, înec un mînt, înec o nuanță, s-a adunat mult din ce are Moldova mai duos, mai delicat, mai cald și mai profund.

Și doresc din tot sufletul ca încă multă ani de acum înainte să mai încondeze cite ceva acestei minunate scoarțe, care își ogîndește frumusețea și tineretea interioară, peste care vremea nu are nici o putere, ci, dimpotrivă, în loc s-o altereze, o va-nări, mîrîndu-i valoarea, — așa cum se întîmplă cu tot ce e de prej. duduie Otilie!

Profira SADOVEANU

fenumărate oglinzi cu care compune, ca la un joc de societate, cerul cel nou din april.

Dar eu privesc cu ochi dilatați de uimire, deși singur știu să fac o mulțime de lucruri — nu deosebite de ale celorlalți oameni — cum ar fi să-mi aprind singur focul din steaua de cremene sau dintr-o stea adevărată, ca cele ce aprind toată noaptea astrul lui mai. Și apa s-o scot din pămînt, și din grunzii colțoși să aleg metalul uneltelor, cit pentru sapă și cit pentru securea ușoară, și cit pentru bărbătescul cuțit din șerpar. Desigur, aceasta e o treabă cit se poate de simplă, și chiar dacă la casele noi, din cînd în cînd, mă prind să muncesc, cu toate că mi se cere știința bine echilibrată a ceea ce trebuie dărîmat, a ceea ce se ridică din amestec de soare și fier și cimenturi, lucrez laolaltă cu zidarii și betonștii, ori dulgherii de ferestre înalte și cîntece puse în glastrele suple ale schelei. Laolaltă cu oamenii care în lumea asta înțeleg că dacă merită să faci ceva, atunci să clădești, să clădești zi și noapte, noapte și zi, repede și atît de frumos și întreg, încît să nu rămîie nici un colț de piatră în care să-și agațe degetul surparea.

Fiește, și acestea sint obișnuite deprinderi de om ce-a dormit pe pămîntul așternut cu solștii de vară, și-acum încă mai are tot felul de obiceiuri țărănești, ca acela de a privi cum se ridică pe scripetele dimineții, ziua; și caută-n brazdă cu mîna, căldura, așa cum iei copilul cel mic temperatura și neliniște febrei. Dar de fiecare dată îmi încep ziua cu ochi dilatați de uimire. Învălv în miracolul vostru, lucruri diurne! Și cite vînturi de nord ori de sud au să bată, rămin pîrîu nedespîcat de piatră, cu matcă nici prea îngustă, nici prea lată, cit să nu sece, cit să nu se curme.

VLADIMIR CIOCOV

Mare neliniștită

O, astăzi marea iarăși e-attit de frămîntată, verde, albastră, neagră, smarald safir ori fier. Privește cum din matcă talazurile-ntorc cascadele spre ceruri stîrnite din adînc. Dar încotro se-ndreaptă și cînd se vor opri ? Trec unde mari pornite din neștiutul punct unde mișcarea omplă de mii de ani le naște, și timpul din vecie le-a învățat să zboare, cu aripile albe desfășurate-n vînt.

Și-n drumul lor cad multe și fără glas se sting iar fărîmul doar o clipă ca-n vis li se năzare, cînd altele alături, iscate din genuni, din moarte lor născute, zoresc în largul mării, albastre, înspumate către aceeași țintă. Și-n gîndul meu așezăm și schimbăm dintre unde cu nașterea eternă a frunzelor pe ramuri, sau cu tumultuosul avînt prin generații ce rînd pe rînd se-nșiră pe-al timpului ecran. Dar se întrebă veșnic ființa mea mirată de ce aștepta valuri care se sparg și cad, cu oamenii așezăm, nu-nceară intristare ca-ai străbătut în goană un drum atît de lung doar pentru ca talazul adegător din frunte să-mbrățișeze malul cu-ntraga lui putere ? Se-aude-mbrățișarea cu mitice ecouri apoi talazul cade; un altul se avîntă peste nisip, înțîiul să-și desfășoare coama. Al treilea se-arată, o sută se perindă și cine știe cite vor mai sosi din larg și cine știe cite-și vor lăsa pînă-atunci schelețele de spumă-n întinderile-albastre ca dintre ei aceia mai tari la țarm să-implinească stindardele lor albe, vîind biruitoare!

Durere nu-i de-aceea și nu va fi nicîcînd, cînd simbolul pe care-l înfrunghiează valul te-nvîlă să te dărui, gonind spre ideal, jertfindu-te ca alții prin tine să-nflorescă și să te-nalți într-astfel, biruitor prin moarte. Cu-aceste gînduri parcă talazurile-albeagă cînd în așalt se-avîntă, așezăm cu ostașii, și ca și ei prin jertfă se sting necunoscut. Se zbate marea. Vîntul desfășură-n furtună o amplă melodie nici veselă, nici tristă, în ritmuri cînd vicoare sau în cadențe line pe care-o înțelege doar singur pescărușul ce zboară ca o frunză în vînt peste talazuri. Nisipul strălucește pe plajă-n mii de focuri scăldat întreg în spuma eroicelor valuri; și-ntrînzînd pe jărmlul înalt și drept de piatră mă simt plutind, de gînduri furat, în depărtare și ca într-o oglindă văd în imensa mare cum viața-și urcă-n jărmluri a visurilor vatră.

În rominește de TAȘCU GHEORGHIU

CONCURS LITERAR

GAZETA LITERARA organizează un concurs de schițe, nuvele, povestiri, inspirate de transformările revoluționare din patria noastră, de dezvoltarea conștiinței omului nou, de lupta și munca neobosită a poporului nostru pentru desăvîrșirea construcției socialismului.

Se vor acorda următoarele premii: Premiul I 5000 lei, Două premii II a 3000, Trei premii III a 2000, Cinci mențiuni a 1000.

Lucrările premiate vor fi publicate în GAZETA LITERARA. — La concurs poate participa oricine, fie că este sau nu membru al Uniunii Scriitorilor.

— Lucrările (pînă la 15 pagini dactilografiate în dublu exemplar) vor fi trimise redacției GAZETA LITERARA, București, bd. Ana Ipătescu, nr. 15, raionul 30 Decembrie, pînă la data de 31 mai 1964, în plic închis, cu menținea: Pentru concurs și semnate numai cu un motto. Numele, profesiunea, vîrsta și adresa exactă a autorilor se vor indica separat într-un alt plic închis pe care, în afară de motto-ul lucrării, nu se va face nici o altă menținea. Acest al doilea plic se va afla în interlucrul primului, împreună cu lucrarea.

— Selectarea și premiarea lucrărilor se va face de către un juriu format din scriitorii și criticii literari. — Rezultatul concursului se va publica în preajma sărbătoririi celei de a 20-a aniversări a Eliberării patriei noastre de sub jugul fascist.

Ș ANTIERELE ANULUI XX

GALEATI

OTUR DE ORIZONT

Am revăzut șantiierul Combinatului siderurgic, după un an, și am încercat să-mi fixez prima impresie în fața peisajului panoramic care mi se înălțase.

Un front arhitectonic de peste trei mii de metri pătrați, cu împănare de tablă ambușată și geamuri armate termooasorbanante, se zărește de pe dealul Galeatului ca o uriașă riglă de calcul, ca o siluetă geometrică perfect dimensionată și, fără a trăda prin nimic prezența atelierelor, are aspectul elegant și incitant al unui palat de expoziții. Pereți de azur și safir, plafon de cristale translucide, banchiză de gheață. Atelierul de întreținere mecanică și electrică a fost dat în folosință și munca în interior se desfășoară cu febrilitate. Cea mai mare hală din ansamblul Anexei Industriale nu mai are nevoie decît de mici detalii de finisaj. Patrungi în interior cu șălă și te simți copleșit de vastitatea spațiului capturat. Podurile rulante aluneacă la înălțime, purtînd în dreapta vorbesc despre obiective date în folosință, ca Fabrica de oxigen, Fabrica de betoane, Atelierul auto, cu aspectul lui ondulatoriu, Labo- ratorului, cu instalația frigorifică pe

bastră, forțările de beton de la sub- soluri vibrează continuu, în timp ce șuavoarele de sclite ale aparatelor de sudură, care fîșnesc sfîrînd și se scurg de-a lungul pereților, învîrtașă într-o manilă strălucitoare pe muncitorii care confecționează buclele grele, pentru stația de sortare a minereului.

Linile combinatului se limpezesc, așa cum se întimplă cu orice operă care se structurează și se implinește. Autobuzul care circula cu regularitate între Piața I. C. Frimu din Galeați și Combinatul siderurgic, trece prin stații fixe, transcrie din ficțiivă imagine a proiectelor pe aria măsurată în hectare și kilometri a șantiierului. După urcusul obositor, autobuzul frînează la Intrarea Nord, la Cantina Nord, la Laminorul, la Anexa Industrială, iar în anii următori, tra- seul lui se va prelungi spre Barboi, cu stațiile la Otelărie, la Furnale, la Centrala electrică, la Rezervoarele de decantare. Dacă numeroase construcții din dreapta vorbesc despre obiective date în folosință, ca Fabrica de oxigen, Fabrica de betoane, Atelierul auto, cu aspectul lui ondulatoriu, Laboratorului, cu instalația frigorifică pe

mină și la Combinatul siderurgic Galeați.

Pe întreaga suprafață scurmată de bulldozere, săpătură, grefărele, pisădă cu sonetele, se lăurează intens. Lăcătușii montori, cu un curaj demn de alpinști, prind din gura macaralelor piesele uriașe, asamblîndu-le cu o artă desăvîrșită. Ei umblă pe travee, pe grinzile metalice cu zăbrele, pe lernlele cu tiranți ce se înalță, pînă la 23 de metri la coamă. Munca lor spectaculoasă și grea se intrerupe desori în timpul viscoalelor și a poleiului, care transformă construcția metalică într-o vitelă alunecoasă și îngrată, iar lim- bile metalice în balauri năbbădioși, care se zbat în văzduh și caută să scape din strînsoroarea cablurilor, să peneze în spațiu. Peisajul Laminorului este foarte schimbător, capătă uneori dimensiuni mitologice și lucrarea deschisă participă la mișcarea naturii, captîndu-i viața. Nouii grei se ating de coamele Laminorului, aluneacă pe piscurile de oțel, iar soarele la amiază — un sul de joc —, străbate în lung scheletul de rezistență, ca o șarjă naturală. Laminorul, pe deschise- derile de peste 130 de metri, are înălțimea liniilor ferate pe unde vor circula

peste tot se întindeau dealurile de lut. Acum culoarea galbenă întîrzie puțin la suprafață. Lăcătușii de com- binat a crescut sub nămint, iar co- linele de loess au fost disperseate, au dispărut. Nu se mai văd rădăcinile și arterele care străbat acest organism capricios, pe care scheletele de beton l-au fixat în forme definite, l-au in- corsetat, l-au pus în căușe. Coarnele metalice purtate în macarale domină azi. De unde înainte ar fi trebuit să-ți imaginezi cum va fi populat văzduhul, acum viziunea combinatului iza trep- tat, forme concrete. Cîtrele nu mai re- prezintă abstracțiuni, energii posibile, forțe ipotetice. S-au transformat în realități palpabile. Șantiierul 2 a devenit Baza de construcții și a intrat cu toate puterile ei în producție. Trenu- rile de aisterne cu ciment se descarcă automat, cu pompe și aer comprimat. Agregatele se revarsă în tunelul bun- cărului, sint sortate, urcă la estacadele fabricii de betoane, care e capabilă să furnizeze pînă la 1000 m. c. beton ne- zi, acționat de la un simplu tablou de comandă. Această fabrică, împreună cu alte stații de betoane, vor produce milioane de metri cubi de beton, fără nici un strop de noroi, panouri de onoare, gazete de perete. Aparatul de conducere al șantiierului, care era anul trecut dispersat în clădirile prozi- zori sau la sediul de pe Calea Traian, e reunit la locul de muncă, gata să intervină cu eficacitate în orice punct al uriașului front de pe șantiier.

Aspectul lucrărilor la bazinele de decantare te duce cu gîndul la am- plificările romane. Suprafețele circulare cuprinse în zău, mînturi și cofraje arată din exterior ca împunătorul Co- liseu. Numeroase linii desenează pe solul negru imaginea vitelorelor. Ju- rnales și otelării, adevărate cratere de beton și fier, în interiorul cărora va forțoi flacăra nestînsă și vor clooti minereurile. Pe locul unde stau acum liniștite platanele cu țagle, vor activa convertizoarele electrice, capabile să producă oțel fin, de calitate excepțio- nală.

★ În trecere cu șantiierul combinatului siderurgic, constructorii orașului făc să se apropie într-un splendid front arhitectonic, blocurile Tiglinei, car- tierelor moderne, în care vor trăi ote- larii și jurnalii de mine, muncitorii care cresc acum în marile turnătorii, pregătindu-se pentru cea mai teribilă înfrîntare cu elementele naturii. Tiglina I e gata și s-a trecut acum la realizarea următorului complex arhi- tectonic, denumit Tiglina II. Apropie în fiecare săptămîna s-a predat cît un bloc de 80 sau 100 de apartamente. Folosindu-se metoda construcțiilor în lanț, nici o clipă nu e pierdută. Pînă la sfîrșitul anului trecut, Tiglina II a avut 14 blocuri ridicate, dintre care 8 complet încheie. În etapa finală, acest cartier va fi un orașul înesetic, e de-a dreptul umitor. Calea Brăilei, magistrala combinatului, care stră- bate Tiglina, arată turiștilor un oraș modern, cu o arhitectură ce caută o linie originală, proprie, capabilă să realizeze cu cele mai frumoase construcții de acest fel din țară.

★ Din blocul turn aflat pe coama Tiglinei, am avut într-o dimineață im- presia unui grandios spectacol de o- peră. Orga sirenelor, ca un coral de Bach, răsuna pe năoale din port, pe cargourile venite de departe la o în- tîlnire rară. După o pauză prelungă, au răspuns greve celelalte ansambluri sonore ale orașului, gara, fabricile, șantierele navale. Am prioiu spre apus, dar de acolo venea doar vîntul dîcăr și fierd al combinatului de oțel, a că- rui voce ne va face să înmărmurim de enoție.

★ Toate aceste constatări îți dau un sentiment de bucurie și siguranță, îți arată înțiorrea la care a ajuns țara noastră în anii regimului democrat- popular. Dar prezentul nu stă pe loc e continuu depășit, și combinatul si- derurgic se extînde înscind atât edi- ficul pe aria netedă dinspre Barboi.

★ Mă gîndesc la tot ce văd și compar mereu țara aceasta nouă din viața șanti- erului cu ceea ce a fost la începutu- rurile lui, în anul 1962. Pe atunci,

Cartier nou în Galeați

sarea utilajelor. Mișcarea podurilor rulante a lină și precisă și-ți dă sen- zația că te ații în interiorul unui război de țesut, mîrit la scară gigan- tică. Locomotivele, ca niște puternice siveici, pătrund prin coasta atelierului mecanic, trăgînd după ele siruri de cite 15 — 20 de vagoane. Garnitura străbate șospiuosul tunel de sticlă și azur și se oprește ca într-un depou. Fără întîrzieri, podurile rulante se a- propie și înalță povorile în cirilge și lanțuri, pentru a la depune în șictele de pe traseu, în dreptul gîhlotinei strunzilor, jreze și altor utilaje. Grinzile de metal se deplasează și se balansează înfricoșate în văzduh. Prin sitele albastre, lumina zău e filtrată și colorată și fi se pare, la un moment dat, că asuși la o fecie, în scena des- chisă a unui teatru, cu culise intense, în care masinările ridică decoruri de oțel, blindaje reale, tone de arbori, amplasîndu-i pe turnanți. Oamenii sint ca un roi de albine într-un țagure. Ei trec prin lumina ceoșată, albastră, prin jetul focurilor de sudură, cu miș- cări repezi. Trenul se scurge în exte- rior ca o șopîrlă, în timp ce strigătele metalului perforat, îndoit, tăiat, acopăr ușiul roților și pufului locomotivei. Nervurile roșii, pereții de sticlă al-

bază de lejon pentru încercarea pro- belor de beton etc., spre sud, pe șan- tierul combinatului siderurgic, multe construcții sint în fața de început.

La Intrarea Nord, rețin privirea ciupercele încercate cu țagle ale stației de experi- mentare a fundaziilor. Ca siluetele de piatră la Mesa Tăcerii, blocurile de experimentare de forma unor pocale, fiare sau platane încercate cu fructe de oțel, par anume adunate la poarta de nord să se consfătuască asupra misterelor pămîntului, purtînd în creș- tet — simbolic — vîltoarele roade ale satelor de hectare de lut. Noi și noi țaine ascultă savanții la această Masa a Tăcerii, tîlmăcînd de pe acum desti- nul jurnalului și otelărilor galățene. La Baza de construcții, cisternele, de ciment par niște mari culi de conserve strînse la un loc, în necîntățata esta- cadelor, care sint coridoare aeriene, pasarele prelungi, întinse peste hal- dele de agregate. Fabrica de oxigen, tăcută și ea și transparentă, rămîne în urmă, în timp ce autobuzul oprește la Cantina Nord, o clădire modernă, amintind construcțiile elegante de pe Litoral. Înăuntru, întregul utilaj este ultramodern: linii de autoservire, marmite, mașini de gătit predate cu ciuperce, țigile basculante, mașini de bătut ouă, de tăiat pine, de spălat vesela. Pardosala acestei frumose clădiri este de poliolură de vinil, geamurile sint termooasorbanante, viu colorate. Complexul Nord are diverse magazine alimentare și ciupercele de mare efect plastic s-au și rînduit pe-o latură, în vecinătatea Laminorului.

Dominiul șantiierului, se ridică superb în văzduh castelul de apă. O tură sub- fîre, cu ferestruici dreptunghiulare, fine în creștet cofrajul bazinului, în formă de trunchi de con, bazin de tip lntze cu o capacitate de 1 000 mc. Castelul are 60 de metri înălțime și va fi gata anul acesta. Acum însă, cof- rajul arată ca o damigeană de nu- iele sau ca un pahar imens, cu picior înalt, pus aldăuri de fructierele fundazi- iilor experimentale, de clădirile For- jeii, Modelării, Magaziei generale, Atelierelor mecanice. Înconjurat de schelele cofrajelor alunecătoare, cu ajutorul cărora a fost turnat în albea săptămîni, coșul de lum al Forjeii a- tînge 43 de metri înălțime și seamăna cu trunchiul solzoș al unui palmier.

Dincolo de Magistrala Nord-Sud, lucitoare ca ogînda, sint împănate uriașele piloane ale Laminorului, cel mai mare obiectiv al acestei cetăți de oțel. În orice punct al șantiierului te-ai așta, privirea îți este atrasă de colo- salele travee, de stilpii metalici care împung văzduhul, mîrcînd formele ha- lelor de laminare. Suprafețele cuprinse de această construcție este de peste 11 hectare.

Construcții noi și mîndre cu fațlul că întregul schelet de rezistență al Laminorului este fabricat în țara noastră, la U.C.M.M.A. Bocșa Ro-

continuu garniturile de tren — benzile rulante ale industriei otelului — care vor veni dinspre otelării și jurnale, vor străbate halele de laminare.

Cu un sentiment de uimire și dra- goste, am stat să priveșc dantelăria de oțel a Laminorului. Imensul sche- let metalic, înălțînd spre Dunăre, încheie un pod gigantic sau chiar mai multe poduri gigantice paralele, care ar putea joarte bine să facă un salt peste fluvii, ca podurile de la Giurgiu și Cernavodă. Tunetul otelului e impresionant, ca și forța muncii, geamul pilozilor, zvonetul sonetelor, balansul grinzilor de zeci de tone. Vibrația asurzitoare e continuă, de parcă am fi în cala cargourilor, cînd sint nălute corpurile navelor de mare capacitate. Pămîntul se cutremură de izbîrurile uriașelor mături. Ploaia de tip franki intră ca niște piroane în lude lui fînnoș, pînă la cota paroselului, unde nu va putea ajunge nici un fir de apă, ca să producă vreo tasare a terenulu- lui. După ce piloții au fost cufundați total cu ajutorul sonetelor, capătul de deasupra le este sfîrșit și pe armătura deschisă sint turnați cuze- niții, postamentele de beton în care se prind nervurile Laminorului. În puncte- le mai importante, fundația se toarnă prin metoda chesoanelor. Săpăturile la peste 20 de metri adîncime pun pro- bleme complicate. Schelele de susție- nere a pereților de loess trosnea sub presiune și muncitorii nu se simteau în siguranță. Adoptîndu-se metoda chesoanelor (ca la podurile peste ape), scheletul de beton se toarnă la supra- față și, pe măsură ce înaintază săpă- tările la fundate, blocul se cufundă sub propria greutate. Aceste blocuri de fundații au dimensiuni impresionante, ajungînd la înălțimea unei clădiri cu cinci etaje, iar după ce ating cota par- doselii, sint umplute cu beton, devenînd picioare ale construcției metalice.

Partea de sud a Laminorului se așta la fața de săpături și aici e marea întrecere a mașinilor, care lucrează la excavarea terenului și deplasarea pămîntului, în timp ce spre nord se mun- ceste mai intens la montaj. Acolo se așta instalată o sonetă cu aburi și ju- rnil pe care li scoate se prefră ca dînt-un incendiu printre coamele de oțel. Multe alte sonete cu motoare de benzină, macarale și mașini de săpăt, duc o existență mai discretă, mai puțin zgometoasă. Cisternele de apă fac înundații artificiale pentru țasări, muncitorii astupă alveolele în care au fost semănați pilonii de beton, sudorii execută din loc în loc unirea pieselor metalice cusîndu-le cu un arc incan- descent. Turlele macaralelor „Coles” se mișcă încet, ca atîntele unor niței uriașe, cu cochilia în spinare.

★ Mă gîndesc la tot ce văd și compar mereu țara aceasta nouă din viața șan- tierului cu ceea ce a fost la începutu- rurile lui, în anul 1962. Pe atunci,

Troian FILIP

PĂMÎNTUL DE SUB PICIOARE

de S. DAMIAN

Nu se poate făgădui redactorilor și colaboratorilor revistei „Cahiers du Cinéma” pasiunea sinceră pe care o nutrește față de arta filmului. Propovăduind ideea că marile personalități din lumea ecranului revind o critică receptivă, calificată, revista n-a fost de acord cu lauda producției rutinare, comerciale, cu conformismul în analiză. Comentariile competente și subtile au contribuit la discernerea valorilor autentice, la slăbirea unor false piedestale. Nu e mai puțin adevărat însă că, mai ales în ultimii ani, după ce urmărești rispa de asocieri și distincții ingenioase care caracterizează o serie din articolele și cronicile apărute în această publicație cinematografică de prestigiu rămii adesea cu un sentiment de insatisfacție. Prea puțin din opiniile menite să delimita viziunea unui regizor de seama rezistă la o confruntare cu problematica reală a filmului, prea puțin sunt eficiente în explorarea științifică, riguroasă a teritoriilor cinematografilor contemporane.

O notație abstractă o solicită pe următoarea și jocul interpretărilor se include într-un arabesc înghețat, ornament care nu mai corespunde unui conținut. Cronicarii revistei refuză criteriile cercetării exacte, obiective, îngustează enorm fondul de idei al filmelor, nu rareori tentați de delimitări strict estetice, de ordinul modalităților și tonalităților. În loc de judecăți lemnic, verificabile, sprijinite pe o apreciere a unității dintre forma și conținut, pe o raportare a artei la preocupările contemporane ale societății, se preferă extragea abuzivă a unei particularități (un sentiment, o atitudine în fața frumuseții, o stare de spirit fără un contur definit) și se stăruie în cuantarea ei pe porțiunea limitată, aleasă subiectiv, suspendată din cauza absenței pilonilor de susținere. Investigația de gust și rafinament aduce de aceea roade minime. Estetismul constituie un viciu fundamental al aprecierilor emise, un estetism care generează și o terminologie prețioasă. E izbitor unora sistemul de referințe folosit: se fac apropieri stranii, paradoxale, între produse deosebite ale cinematografului și ale literaturii, istoriei sau religiei.

Pentru primul număr al revistei (149 noiembrie 1967) găzduiește o discuție pe marginea filmului lui Alain Resnais, Muriel. Participă criticii care semnează frecvent în „Cahiers du Cinéma”, deci scilicet lor de păreri poate furniza o foamă de temperatură a revistei. Ar fi fost desigur instructiv dacă zelul de a descoperi profunzimea filmului, admirația pentru regizor, căușofințele de specialitate evidente s-ar fi valorificat în concluzii de substanță. Cu o privire trebuie făcută constatarea că preocupările nu răspund la întrebări esențiale: ce imagine oferă filmul asupra realității de azi din Franța? care este semnificația episodului algerian în Muriel, pe care însuși regizorul l-a considerat „unul din aspectele cele mai importante”? obține din nou Resnais o biruință în sfortarea de a dezvălui pe ecran lumea launtrică, dialectica memoriei și a uitării, durată psihologică? are pentru Muriel scutundarea în necunoscutul sufletesc, o delimitare social-istorică, o funcție realităților? cum se explică evoluția regizorului de la documentare la burbură, inspirată de pilda din drama secolului XX (Noaptea și ceață despre lagărele de concentrare nazistă) până la Hiroshima, dragostea mea, confruntare între ororile războiului și puterea iubirii, o confruntare gravă care îndeamnă la luciditate și răspundere? se cuvine aplaudată pătrunderea tot mai insistență în regiunile difuze, departate de control conștiinței, în filme cu un caracter atemporal, cu o ambiguitate a sensurilor (Anul trecut la Marienbad)?

Discuția evită, simptomatic, aceste coordonate. Se desăfoară parcă un lel de competiție: cine poate duce indeterninarea, speculația abstractă la limitele maxime. Să urmărim câteva din focarele dezbaterii spre care converg paliții, scrierile de inteligență, replicele spirituale. Astfel, unul dintre participanți, Claude Ollier consideră că filmul pornește inițial cu o traiectorie lină și subiectivă, întretăiată apoi de linieră obișnuită sau curbe, cu discontinuități și elipse din ce în ce mai pronunțate: spațiul propus spre investigare e labirintic, mișcarea e centrifugă (în Marienbad e centripetă), o spirală cu deschiderea în afară; de aci senzația că nici un erou nu-și găsește locul, nu e stabil topografic, ci într-o vespnică deplasare și expulzare. Sfârșitul filmului dilată de aceea cadrul în afara casei, a orașului. Detaliile din viața cotidiană redade în film sporesc impresia de teroare și bizar, reflectă, de fapt, starea de coșmar subteran. Universal psihologic și moral este premeditat medicuros,

banal, eroii n-au pregnanță, manifestă sentimente medii, resping ambițiile extraordinare, excepția, încadrându-se perfect în regulă, spre a înlesni demonstrația că groaza și monstruosul sunt intrinseci vieții. În schimb, pentru Jacques Rivette, regizor și critic cunoscut, Muriel are o succesiune extrem de logică și matematică, fiindcă adoptă o structură de film polițist. Fiecare plan răspunde unei necesități, conține un indiciu, o urmă — amprenta unei acțiuni și totodată reminiscența ei, misterul ei. Sint mai multe anchete care se suprapun. Din indiciile acumulate, mobilurile și dezlegările nu pot fi deduse decât de aproximativ. Și Jean Louis Comolli, criticul care de obicei ispita abstractizării și irealizabilă, concede că Muriel e un film polițist. Dar obiectul anchetei nu e lumea exterioară sau o structură logică — cum au pretins ceilalți. Intimprările de toate zilele zugrăvite constituie doar un val derutant. Regizorul vrea să alcătuiască un autoportret, se anchetează pe el însuși, încearcă să-și explice propriile gesturi, Resnais, sadic, caută dovezi împotriva lui însuși. Încă o disocierie stabilă este un alt vorbitor, André Fieschi: ca film polițist, în Muriel, concluzia este însăși enigma nu rezolvarea ei; momentele de suspensie nu preced clarificarea unui mister, ci expunerea, aducerea lui. Pînă la urmă elementele de existență diurnă, aglomerate exasperant (e greu, probabil, de admis că prezentind realist un crimi de viață autoral n-a mizat pe cu totul altceva) nu înseamnă decât semnele unei lumi fantastice, onirice, Jean Louis Comolli conchide că Muriel e un film făcut din elanuri. Personajele se retin doar din comportamentul fizic (maniera de a se mișca, de a merge), din aparențe: aceasta este o lume care nu mai e văzută, ci absorbită. Nu mai au importanță decât impulsurile, atracțiile; restul... e tăcere.

S-ar putea bănui cumva că, reproducind ideile de mai sus, am rezumat și generalizat niște observații detaliate, cu dese trimiteri la text. Dimpotrivă, ele sînt desprinse dintre multe altele de aceeași factură „arscendenta” poate și mai puțin inteligibile. I semnalăm că în toată succesiunea de ipoteze asupra intențiilor filmului nu se pomenesc aproape de nici o situație convenabilă, de nici un personaj. Nici măcar subiectul nu e reconstituit sau menționat. Realitatea vie a opereii apare complet distorsionată, de necunoscut. Înălțurile, pbrilare de noțiuni, cu alte sursuri chiar la diferitele intervenții lui Jean Domarchi, critic care adoptă în genere o atitudine mai riguroasă, a fost de natură să spulbere monotonia paradoxurilor. Pe Domarchi nu l-a mulțumit esafodajul estetizant clădit de cei care au vorbit înaintea lui și l-a formulat o obiectie de principiu: faptul că în Muriel, după părerea sa, trasătura de totalitate organică a artei e anulată, adică prin înălțarea unei situații particulare nu e presupusă societatea în întregul ei. Individualitățile singulare din film nu reprezintă o imagine a Franței contemporane, deoarece în loc să tindă să implice universalul, se afundă în unicitate, în excentricitate. Audiența milioanei de spectatori e astfel compromisă. Domarchi extinde aprecierea, incluzând alături de Resnais pe alți exponenți de frunte ai cinematografului european contemporan (regizorul suedez Ingmar Bergman și cel italian Michelangelo Antonioni). Impulșarea pe care o aduce unor producții elogiate este că imaginea epocii, a colectivității, rămîne în cușie. Decealajul între individ și societate e zgăruit în unele filme print-o izolare a unui singur termen (individul), care nu-l mai implică deloc pe ceilalți. Domarchi vorbește chiar de un orizont al viziunii, limitat la mediul mic-burghez. El pledează pentru clasicism în cinematografie, pentru respectarea ideii de totalitate (individ-societate) și relevă ca un exemplu strălucit în acest sens cinematograful rus (rușii au șansa de a trăi cu imense probleme,

ceea ce îi obligă să fie mari cinești). Și în cuvîntul lui Domarchi, viguros și plin de bun simț, survin unele contururi regretabile: cinematograful rus, de armonie a termenilor, este așezat pe același plan cu cel american, a cărui perioadă de glorie coincide tocmai cu afirmarea unui antagonism, violent între aspirațiile obiective și legitime salbatice ale capitalismului. Unele păreri au fost corectate chiar în toată dezbateri. S-a demonstrat astfel că e posibilă o producție cinematografică în care opoziția individ-societate să ia formele religioasă și ale indoliei. Filmele respective oglindesc o realitate: ruptura între individ și societate în țările occidentale. Numai că îndoiala ar trebui să fie activă, pasionată, neliniștită, să presupună continuu o reacție, o luptă cu o inerție, să fie în fond o tentativă de depășire a indoliei. Forța lui Resnais, Bergman sau Antonioni ar consta în dezvăluirea acestui adevăr, în înălțarea unei im-prime posturi, a unei mitologii evazioniste. Nici ideea lui Domarchi că cinematograful european dispăre tragici și eroici n-a fost integral acceptată. Cerința, exprimată limpede mai tîrziu de el, ca universul tragic să nu fie exclusiv individual, să surprindă o trăsătură a epocii, n-a mai putut fi minimalizată.

Devalorizarea noțiunii de erou în filmul occidental a fost tema ultimei părți a discuției. S-a remarcat că în opere de renume apar mai mult indivizi tentați de eroism, decît cei care-l înfăptuiesc: rezultatul acțiunii se arată însemnat, contradictoriu, ambiguu, absurd. De aci un presentiment, o fatalitate a eșecului — filozofia de natură existențialistă răspîndită în cinematografia și în genere în aria apuseană. Acest stadiu în evoluția unui optimismului și a eroicului n-au putut fi însă desletenite. Cînd înfruntarea de opinii a inclus, în fine, probleme serioase, s-a văzut că de ineficiență apare plufirea în abstractiune. Fiindcă în expunerea punctelor de vedere, criticii nu sînt profund interesați de relația artă-realitate, de cauzele care favorizează ipostazele de azi ale tragicului și eroicului în țările occidentale, aprecierile se mențin în zona esteticului „pur” și prin urmare ieșirea din impas proletizată apare condiționată doar de găsirea unor forme de expresie convenabile. Deprinderea de a ignora realitatea concretă a opereii provoacă și de astă dată erori de interpretare. Unul din exemplele care a revenit în decursul discuției a fost opera regizorului italian Antonioni. Domarchi accuză oplica de singularizare a dramelor, oplica pe care o regăsește la Bergman sau Resnais, Jacques Rivette nu împărtășește intrutotul caracterizarea în privința lui Antonioni, și introduce rectificarea că linia lui filmului Eclipsă reprezintă o depășire a indoliei și a pesimismului, într-un sens de „plenitudine cosmică”. Din nou sintem invitați să părăsim pămîntul solid pentru speculațiile teoretice arbitrare. După o analiză concretă, la obiect, se pot extrage din filmele lui Antonioni concluzii deosebite. Să comparăm de pildă Noaptea cu Eclipsa. (Se știe că ultimele filme ale regizorului — Aventura, Noaptea, Eclipsa, — au atras dintr-o dată atenția asupra lui, deși palmaresul său bogat de activitate pe tărîmul cinematografic ar fi putut fi valorificat mai de mult). Noaptea reduce întrebarea obsedantă dacă există posibilități de comunicare între oameni, de acomodare a normelor morale, sclerozate în ordinea burgheză, la miza a plenitudinii sufletească. Filmul se distinge prin ideea artistică unitară și substanțială, prin vigoarea determinării social-istorice. Ca de obicei, la Antonioni obiectivul se concentrează asupra unei femei, care trece printr-o stare de criză. Firul narativ e fixat între momentul cînd ea capătă convingerea că nu-și mai iubeste sotul și momentul cînd se decide să-și deslășuiască resentimentele ei. Ce o împinge să facă murturirea? Un lanț de împrejurări, ivite în timpul unei nopți: moartea năucitoare a unui prieten, care avucere o voință exemplară de a înălțați ceva în viață; petrecerea mondenă la care cei doi soli sînt oaspeți, un panopticon al luxului, al sătietății economice, al artificialității și al blăzării; revelația faptului că bărbatul ei se complăce într-o existență fără ideal, resemnat să fie sclavul unor industrii și ignoranți și încrezuți; senzația că îmbătrînește și că frumusețea vieții n-o mai poate recepta din unghiul de opacitate al convențiilor. Putem să circumscriem din datele invocate de regizorul lui de trai al claselor suprapuse din Italia contemporană, apăsarea monotonă și barbară care produce alienarea sufletelor omne. Privirea lui Antonioni e discretă, scrutarea adevărului se produce după o răbdătoare, metodică înregistrare de detalii. Prin miș-

care lentă a aparatului se rețin amănunte de decor, gesturi abia perceptibile care nu adaugă aparenț o nouă semnificație. Totuși nimic nu este mai pregnant decît plimbarea agale pe străzi a eroinei (filmată cu mijloacele infimale ale regizorului) pentru a sugera o stare de spirit: aneștecul de nemulțumire, plictiseală, dorința de nouitate, curiozitatea în fața întimplărilor vieții, alădăta parcă invizibile, înceta preparare a deciziei. O imagine e multiplicată cu premeditare: chipul actriței Jeanne Moreau încadrat în li-niile verticale și orizontale ale imobililor și străzilor de o sobrietate și glacialitate albă a înstrăinării, proprii tehnicii ultramoderne. Lucida disecește so incheie cu o revenire la faza inițială, mărturie a nepu-linței eroinei de a se smulge din prizonieratul: înmă-rșii de petrecere. Sceptici, Antonioni nu rezolvă dilema decît pe un plan minimal, înșoșitor: apropierea exclusiv fiziologică. Această lipsă a cruntă de perspective, zorii fără soare din aproape toate filmele sale, im-primă un sens deprăntat căuturilor regizorului ita-lian. Tema e reluată în filmul cu titlu simbolic Eclipsa. Încă o dată împrejurările sînt consemnate din unghiul de observație al unei femei, dorință să se realizeze, nemulțumită de o existență anonasă. Înfinim același ritm al descompunerii reacțiilor sufletescii, cu atenția acordată obiectelor, cadrului. Numai că în Eclipsa motivul preferat al lui Antonioni — po-„bilite-atea de comunicare între oameni — se abstrăgează, pierde legătura cu materialul concret, palpabil, iar critica, cu abuzul ei, nu mai are prezența convinge-toare din filmele precedente. O schemă rigidă defor-mează reacțiile vie ale oamenilor. Senzația de via pe care o resimte Vittoria e brusc curmată, odată cu apa-riția lui Piero, un agent de bursă, voluntar, echilibrat, sincer îndrăgostit. Nici un fapt nu pare să anunțe eșecul experienței amorose. În final însă o simbolică deconcentrată (viziunea eclipsei) impune parcă o fatalitate a dezastrului. Aici, Antonioni a încetat să fie un cercelător al epocii, al tulburărilor pe care normele bur-gheze le produc în viața sentimentelor. O țeză metafizi-că a predestinării solitudinii domină Eclipsa. Filmul trebuie criticat nu atât pentru un anumit manierism al relațiilor (s-a vorbit despre ficurile lui Antonioni), cît pentru atemporalitatea, pentru contradicția dintre viață și alegoria climatică, pentru veridicitatea existențialistă al rătăcirii orișicărui mic individ. Și primele par-ticipanții la dezbaterile organizată de revista „Cahiers du Cinéma” s-au făcut auzite criticii la adresa lui An-tonioni. Rezervele sînt însă aproape exclusiv de ordin estetic. Stilului trăgănat, asimetric, i se opune o for-mulă a clasicismului de echilibru și simplitate. Unii dintre redactorii revistei poartă consecvent o polemici împotriva a ceea ce ei numesc „intellectualizarea” filmului și pledează pentru tradițiile cinematografului de acțiune, „instinctual”, căruia însă ei îi atribuie ulterio-r o metafizică, bunăoară în analiza unor producții ale regizorilor americani Hitchcock sau Hawks. Anta-gonismul e conceput doar în interiorul artei ca o dia-lectică a formelor. Jean Louis Comolli declară acum în discuția din penultimul număr că impas în care au ajuns filmele lui Antonioni sau Bergman nu poate fi reperat în creațiile altor regizori europeni, de pildă Renoir sau Rossellini. Grandora lor stă în aceea că întodeauna îndoiala e pînă la urmă suprimată. Cum se efectuează suprimarea? Prin artă, ca o împlinire a viziunii de simetrie și seninătate. Numai în acest fel, decretează vorbitorul, se năruie filozofia eșecului, în fond eșecul creației. Frază elegantă și sonore traveseș de fapt o gravă abdicare de la adevăr. Renoir și Ros-sellini sînt personalități preeminente ale cinematogra-fui occidental, dar clasicismul lor, în dimensiunile pre-conizate de revista „Cahiers du Cinéma”, nu constituie o soluție. De îndată ce critica estetizantă transferă problemele pe un tărîm exclusiv formal s-ar putea crede că înfringerea pesimismului are loc print-o eludare a contradicțiilor existente obiectiv în viață, print-o convertire a lor în „frumusețea” artei. Fără propunerea unei perspective, a unei înțelegeri constructive, realiste, conforme cu necesitățile istorice, pleoarea pentru clasi-cism devine o idee abstractă, neconținută cu realita-te, în ultimă instanță, o stratagemă. Se ajunge în acest fel la elocvieră seninătății, a robusteții, a simetriei optimiste, indiferent dacă ea este un rod al rелlectării condițiilor de viață complexe din țările occidentale, cu fidelitate față de adevăr, sau dimpotrivă înseamnă o îndepărtare de la realitate, o evaziune în forme epu-rate de concul istoric.

Cum zicea și Camil Petrescu, „ce cea mai bună dintre lucrările lui Al. Kirîțescu” și, ne-am permise să adăugăm, împreună cu „Titanic-Vals” de Tudor Mușatescu continuă strălucit, în literatura noastră dramatică dintre cele două războaie, tradiția lui Caragiale, fără însă a-l imita.

Gaițele au văzut luminile rampei în urmă cu aproape 35 de ani, deci prin 1929, sub titlul *Cuib de viespi*, pe scena companiei Bulandra - Storin - Manolescu - Maximilian.

Explicind izvoarele comediei sale, Kirîțescu amintește, în prefața volumului apărut în 1953 (prima sa lucrare tipărită) anilor petrecuți la Craiova, datorită anumitor obligații familiale. „Cunoscutem — scria dramaturgul — de mai înainte viața ticăloasă, de lene și luxură, dusă

DINU SĂRARU
CRONICA
DRAMATICĂ

GAIȚELE

de Al. Kirîțescu • Teatrul Muncitoresc C.F.R.

de clasele stăpînitoare. Acolo însă, în Oltenia, am avut prilejul să cunoșc îndeaproape pe acești moșieri și zarafi, din care se recrutau conducătorii țării. Am cunoscut lăcomia, trufia și cinismul lor, lipsa din sufletele lor a oricărui simțămînt

uman, bestialitatea lor. Am fost izbit de ură și scribă. Și atunci, încercînd să urmez pilda strălucită a marilor înaintași realiști ai scenei, am ales calea satirei sociale și am scris *Gaițele*, piesă în care m-am strădui, „cu adevăr și mirie” să

demască lumea putredă ce mi se dezvăluie în toată hîda ei goi-cinuită.

În *Gaițele*, se simte, evident și „ura” și „scribă” dramaturgului pentru lumea Anetel Duduleanu, dar și sarcasmul său violent, topit în verva scăpărătoare a unor replice pline de ferocitate. Întreaga țesătură a comediei, personaje, situații, în sfîrșit finalul magistral în ordine comică, țintesc spre desființarea mitului moralității „lumii sus-pense” din care se alegeau conducători Romîniei de altădată.

Intr-o intrigă de un desăvirșit firesc, încei al sentimentului că acțiunea concurează banalul cotidian (cită artă însă a lipsei de ostentație teizată), familia Duduleanu își dezvăluie treptat chipul adevărat. Cu ce bonomie sfîntă, în ipocrizia ei, își deapănă Aneta Duduleanu amintirile, cu cită dragoste își înconjoară nora din grija de a nu se desface cumva o legătură strînsă cu un boier de neam, cu cită perfidie pioasă își plînge fiica otrăvită dintr-o întimplare nefericită, la care a asistat și a luat parte numai din frica de a nu i se întîmpla ceva iubitiei sale mezină, și ce lacrimi varsă la pomana de după înmormîntare cu gîndul că la în-torcerea de la cimitir o va aștepta o masă copioasă, fiindcă „nu știu cum o fi la lumea aialtă, dar pe mine durerea mă leagăște de la stomac!” Și cu cită țărîe își îngroapă ea, Aneta Duduleanu, de ani de zile, neapmî întreg, o țărîe de neclintit și de neegalat, mai puternică încă decît țărîa și răbdarea cu care își ei, Georges și Ianache Duduleanu îi așteaptă, într-o mută și galeșă speranță, moartea.

cit, repetăm, prezența ei umple rolul.

Cei doi frați Duduleanu, respectiv Titu Vedea și Traian Dăncănuș, răspund și ei cerințelor piesei, în special cei din urmă. Păcat însă, că se grăbesc atât de mult în a-și expedia replicele și nu stăruie cît ar trebui asupra realizării întregului efect scontat de text.

Aș spune că și regizorul, îm-preună cu ei, ar fi trebuit să ex-ploateze mai atent replica foarte nuanțată și bogată în idei a celor două roluri. Scena lecturii scrisorilor se cuvine remarcată îndeosebi.

Foarte bună mi s-a părut Tamara Buclicănuș Botez în Frăulein. Talen-tuții comic al actriței se valorifi-că din plin în acest rol pitoresc și de loc ușor.

Lina și Zoie (Ioana Oancea și Victoria Medeea) au creionat cores-punzător, dar încă destul de sub-tire, personajele lor. În nota textu-lui, și firească, Violeta Andrei (Zamfira).

OBIECTIV

Ultima piesă a lui Arthur Miller „După cădere” a fost pre-zentată la un teatru din Green-wich Village. Cunoscutul drama-turg american s-a opus cu pie-sa lui să fie jucată pe Broadway unde arta este sacrificată în avan-tajul comerțului. „New York Times” consideră noua lucrare drept „cea mai matură operă a lui Mil-ler”, iar „Daily News” o „continuu” și dramatică căutare a adevărului. „După cădere” este o piesă autobiografică, avînd ca eroină pe Marilyn Monroe.

Cu premiera piesei lui Miller s-a deschis Repertory Theatre of Lin-

coln Center, cu o echipă perma-nentă și care își propune să pro-moveze numai opere de valoare prin care să se opună impresarilor de pe Broadway.

Revista „Lettres françaises” pu-blică recent două pagini intitulate „Un portret al lui Yasouold Meyerhold”. Două articole ample, semnate de Alexandr Gladkov și Antoine Vitez, sunt consacrate pre-fatoase despre viața și activita-tea lui Meyerhold, despre concep-ția sa regizorală.

Mala Plissetskala dobîndește pe scena opereii pariziene un stră-lucit succes interpretînd dublul rol din „Lacul lebedelor” de Ciaikov-ski. Ca și în turneul său bucu-reșten, balerina sovietică are ca partener pe Nicolai Fadeleev.

La începutul lunii februarie a avut loc vernisajul expoziției anuale a lui Picasso. Sint expuse 65 de pînze noi lucrate în ultimii doi ani. Așa cum remarcă presa pariziană, lucrările prezentate sînt foarte variate, atît ca stil cît și ca tematică.

La Cannes, juriul conferinței internaționale a filmului de tineret a decis să lăseze în viață Medalia premiului filmelor „Aventura” baro-nului Cracov de Korel Zeman, „Cel din armă” de Vito Pandolfi și „Primii pași” de Igor Talankin. Au fost de asemenea acordate o serie de premii și distincții filmelor de scurt metraj și documentare.

Stagiunea cinematografică so-vietică a fost deschisă în anul 1964 cu două ecranizări. Este

vorba de „VII și VIII” după ro-monul lui Simonov în regia lui Stolper, realizat în două seri, și de „Tăcerea” adaptarea romanului lui Bontarev în regia tîndului cineast Basov. Sint așteptate cu interes și alte filme care urma-ză să fie prezentate pe ecran în primele luni: „Hamlet” de Kozintsev, „În drum pe străzile Moscovei” de Danellia, „Fascismul de toate zilele” de Mihail Romm, „Io Cûba” de Kalatasov, „Piațara eternă” de Heifitz etc.

Aici stă de fapt întreaga artă a dramaturgului, în diplomația, aș zice, cu care sfîșie, rînd pe rînd măștile ipocriziei, ca dintr-o întim-plate veselă și nevinovată pentru ca la căderea cortinei spectatorul să treacă de la risul reconfortant la sentimentul „de ură și scribă” pen-tru mizeria morală a lumii prezen-tate pe scenă.

Se vede și se simte bine că dra-maturgul i-a urîț profund pe a-cești Duduleni, după cum se simte și satisfacția cu care i-a supus unui tir satiric neiertător. De altfel se poate spune că întreaga comedie e un

ECRAN